

**Oponentský posudok
na habilitačnú prácu**

Názov habilitačnej práce: SPOTKANIE FILOZOFA Z RZECZYWISTOŚCIĄ.
Z BADAŃ NAD MYŚLĄ FILOZOFICZNĄ MORDECAIA
ROSHWALDA

Meno a priezvisko autora: Jakub BARTOSZEWSKI, PhD.
WSHE w Sieradzu, Poľsko

Oponent: Doc. Mgr. Marián PALEŇČÁR, CSc.
Katedra aplikovanej etiky FF UPJŠ, Košice

Dr. Jakub Bartoszewski si ako tému svojej habilitačnej práce zvolil problém z oblasti prieniku systematickej filozofie a jej dejín – jeho cieľom bolo porozumieť podstate myslenia súčasného amerického filozofa a spisovateľa Mordecaia Roshwalda o realite moderného sveta (pozri napr. s. 12, s. 143 a n.). Daný autorov zámer je treba oceniť z viacerých dôvodov. Jednak preto, že dielo tohto známeho amerického mysliteľa nie je doteraz (systematicky) spracované a autor habilitácie sa v tomto ohľade radí k „prvolezcom“. Ale najmä preto, že sa musel pri svojich analýzach pohybovať na hraniciach viacerých filozofických disciplín, čo zvyšovalo nároky na jeho filozofickú erudíciu a zručnosť. Už v úvode je však možné konštatovať, že autor túto obťažnú úlohu zvládol bez väčšej ujmy a pre samotnú filozofiu v mnohých ohľadoch aj prínosne.

Predkladaná práca má rozsah 138 písaných strán hlavného textu a je členená (okrem *Úvodu* a *Záveru*) na tri časti, ktoré sú ďalej artikulované na pod časti, okrem prvej kapitoly až do tretieho rádu. Základný text práce je doplnený komentujúcimi, vysvetľujúcimi a rozširujúcimi poznámkami pod čiarou. V prvej kapitole (*Východiskové predpoklady práce*) objasňuje autor, v kritickej diskusii s filozofickým subjektivismom a relativistickým pluralizmom, stanovisko umierneného metafyzického a epistemologického realizmu, ktoré považuje za všeobecne filozofickú platformu uvažovania Mordecaia Roshwalda. V druhej (*Inšpirácie filozofie Mordecaia Roshwalda*) pristupuje k pochopeniu jeho diela cez prizmu vplyvu osobnej životnej skúsenosti samotného filozofa na jeho formovanie (socio-kultúrne, politické, náboženské i filozofické /stretnutie s M. Buberom a L. Rothom/ podnety). Tretia kapitola (*Filozofia starostlivosti*) je vyústením celého textu a autor v nej rozkrýva podstatu myslenia Mordecaia Roshwalda ako *filozofiu starostlivosti* (*philosophy of care*, *filozofia troski*). Postupne sa tu zamýšľa nad tvorivým charakterom starostlivosti (výzvou a ľudskou dôstojnosťou), jej zmyslom (v *bytí-s-ty* a v *bytí-s-my*) a nakoniec ukazuje obsah tohto učenia v kontexte aktuálnych diskusií o (reálnej) pravde, slobode a ľudských právach.

Domnievam sa, že vyššie uvedená **štruktúra** uvažovania o skúmanom probléme bola autorom zvolená celkovo **vhodne** a „logika“ jej postupnosti je primeraná k ním sledovaným cieľom.

S danou stavbou koreluje aj v zásade adekvátne metodika explikácie skúmaných otázok. Po vyjasnení realistických základov myslenia Mordecaia Roshwalda hľadá autor jeho pôvod aj pomocou (v našom filozofickom prostredí v mnohom netradičnej) metódy porozumenia, spočívajúcej v analýze auto-biografických výpovedí samotného filozofa o jeho neľahkej, ale poučnej, životnej skúsenosti v multikulturnom (a veľmi často antisemitsky ladenom) prostredí medzivojnového Poľska, Palestíny a USA. Tu sa rodí, podľa autora, *filozofia starostlivosti*, pre ktorú existuje druhý človek (ty), iní ľudia (my) a ich spoločný svet reálne. Nie sú teda iba konštrukciou egoticky uzavretého descartovského subjektu, ktorý, aby zdôvodnil ich opravdivosť, slobodu i práva, musí sa uchýľovať k problematickým intersubjektívnym (všeobecným) zhodám a dohodám, ako to uplatňuje v modernej dobe prevládajúci relativizmus, subjektivismus a utilitarizmus. Podľa *filozofie starostlivosti* je zmyslom ľudského bytia, jeho dôstojnosťou, slobodná, zodpovedná a spravodlivá starostlivosť o druhých, seba a svet (viď habilitantove úvahy v kap. 3).

Na autorovom prístupe je potrebné pozitívne hodnotiť jeho netradičný prístup k riešeniu problému *stretnutia* skúmaného filozofa so (súčasnou ľudskou a spoločenskou) *realitou*, keď pri tom uplatňuje perspektívu viacerých disciplín systematickej filozofie - metafyziky, epistemológie, filozofickej antropológie a zvlášť etiky a sociálnej i politickej filozofie. Rovnako tiež jeho pokus nezostať iba pri skúmaní imanentných súvislostí učenia Mordecaia Roshwalda s filozofickou tradíciou (od Sokrata /starostlivosť o dušu/ cez M. Heideggera /Sorge/ až k filozofii dialógu M. Bubera), ale nazrieť naň aj s pozíciou formotvornej životnej skúsenosti autora, vrátane využitia už spomínaných (auto) biografických dokumentov. Zo uvedeného nakoniec podstatne vyplýva aj základný prínos predkladaného habilitačného spisu, ktorým je originálny obraz myslenia Mordecaia Roshwalda ako *filozofie starostlivosti*.

Tieto svoje závery vyvodil autor z analýzy okolo 110, pre danú tému relevantných vedeckých monografií a článkov primárneho i sekundárneho charakteru, ktoré **uvádza v Literatúre**. Preukázal tu, okrem iného, svoju jazykovú zručnosť, pretože okrem poľštiny sú zhruba štyri desiatky titulov v troch západných (i svetových) jazykoch - najmä v angličtine, ale aj v nemčine a taliančine. Zvláštnu kapitolu zdrojov, na ktorých dr. J. Bartoszewski zakladá svoje úvahy, sú jeho osobné rozhovory (a listy) s prof. Mordecaiom Roshwaldom. Môžem tak konštatovať, že autor svojou prácou preukázal nielen širokú filozofickú erudíciu, založenú na zohľadnení interdisciplinarít, ale aj schopnosť využiť získané poznatky v riešení *prípadovej štúdie* zvanej *filozof Mordecai Roshwald* a takýmto spôsobom zjednotiť teoretickú filozofiu s praktickou.

Z formálneho hľadiska je text predkladanej habilitačnej práce spracovaný (až na niektoré preklepy a tiež nepresnosti v slovenskom preklade *Abstraktu*, resp. *Streszczenia*) na vyhovujúcej

úrovni a spĺňa kritériá kladené na písanie vedecko-akademických prác. Autorov štýl je pritom jasný a zrozumiteľný.

Popri celkovo pozitívnom hodnotení predkladanej habilitačnej práce mám k textu niekoľko pripomienok a otázok:

Autor sa v texte fakticky snaží o zhodnotenie úlohy interných (pre filozofiu imanentných) a externých (osobných a spoločenských) faktorov pri vzniku filozofie Mordecaia Roshwalda. Zdá sa však, že kladie prílišný dôraz na posledné z nich, o čom svedčí až nadmieru rozsiahla druhá kapitola (a v nej zvlášť výrazne deskriptívna podkapitola 2.1). Tá nielenže spomaľuje tempo výkladu, ale imanentne-internalistická línia skúmania zostáva akoby v jej tieni a v dôsledku toho sú korelácie filozofie starostlivosti s niektorými, vzhľadom k nej určite relevantnými, koncepciami podané dosť lakonicky a všeobecne. Pre plastickejší obraz tejto filozofie by bolo vhodné bližšie vyjasniť minimálne tieto tri veci:

- 1) Domnievam sa, že to bol M. Heidegger, kto sa v modernej dobe (po S. Kierkegaardovi) najviac zaslúžil u svojráznu renesanciu Sokratovej *Epimeleia tes Psyches*; „filozofia starosti“ – tak by sme totiž mohli označiť podstatu jeho spytovanie sa na pobyť/*Dasein*. Je možné hovoriť o prekonaní tejto koncepcie vo *filozofii starostlivosti* Mordecaia Roshwalda?
- 2) Podľa autora (kap. 2.3.2) bolo stretnutie filozofa s dialogickým chápaním osoby jedným z podstatných motívov vzniku *filozofie starostlivosti*. V čom konkrétne spočíva kontinuita, ale aj diskontinuita medzi ňou a filozofiou dialógu M. Bubera?
- 3) Nakoniec, v akom pomere je *filozofia starostlivosti* k etike starostlivosti (*ethics of care*) americkej feministickej autorky C. Gilliganovej?

Celkovo, napriek vyššie uvedeným pripomienkam, **hodnotím habilitačnú prácu dr. Jakuba Bartoszewského pozitívne**. Domnievam sa, že spĺňa a svojou originalnosťou v mnohých ohľadoch aj prekračuje kritériá, kladené na takýto typ prác a môže byť vo viacerých smeroch prínosom pre filozofiu (a zrejme nielen v Poľsku). Prácu odporúčam prijať k obhajobe a po jej úspešnej realizácii udeliť adeptovi vedecko-pedagogickú hodnosť *docent* v odbore *filozofia*.